

POJAVNOST I OBLICI NEOLOGIZAMA KOD POSEBNIH JEZIČNIH TEŠKOĆA

JASMINA IVŠAČ*, MIRJANA LENČEK*, MAJA ANDEL**

Primljeno: svibanj 2005.
Prihvaćeno: lipanj 2005.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 376.36

Fenomen posebnih jezičnih teškoća (PJT) već je niz godina predmet istraživačkih interesa. Podaci pokazuju da se ove teškoće, prisutne na jednoj ili više razina u jeziku (nerijetko s vrlo neujednačenom kliničkom slikom), javljaju u 5-7% populacije (Tomblin i sur., 1997.). Različite su teorije i rasprave o etiologiji, mogućim podjelama i metodologiji istraživanja PJT. Najveći broj istraživanja, a shodno tome i podataka i rezultata, postoji na području engleskoga jezika. Opisom drugih jezika i odstupanja otvaraju se mogućnosti za međujezične studije i usporedbe te za pronalaženje sličnosti. Profili djece s PJT opisani su u nekim segmentima, ali nedovoljan broj podataka o urednome jezičnome razvoju onemogućava detaljni opis PJT. Istraživanja PJT u hrvatskom jeziku nemaju dugu tradiciju. Pregledom istraženih teškoća, a s obzirom na jezične sastavnice, najviše se problema iskazuje na području morfologije. Morfologija ima važnu ulogu u pojedinim vrstama riječi, posebice onima koje nose važnu semantičku informaciju, a fleksijska obilježja imaju u hrvatskome izrazitu informativnu vrijednost. Morfološko kodiranje omogućava govornicima hrvatskoga jezika relativnu slobodu pri izboru reda riječi čime je moguće naglasiti određene dijelove rečenice. Djeca s PJT u hrvatskome jeziku nailaze na izazove neprestano se suočavajući s deklinacijama imenica i pridjeva (sedam padeža i dva broja uz ostatke duala - trećeg broja, u deklinaciji imenica i pridjeva), te konjugacijama glagola (tri lica, dva broja, šest glagolskih vremena). Ukoliko morfološki oblici nisu odgovarajući, sama sintaksa nije dovoljna za gramatičku informaciju. Radi dobivanja uvida u učestalost i vrstu grešaka kod djece s PJT u hrvatskome, tijekom razdoblja od godinu dana praćena je skupina od 8 ispitanika od kojih svi zadovoljavaju kriterije za postavljanje dijagnoze PJT. Snimane su konverzacije i naracija ispitanika. Analizirane su zabilježene epizode. Mali broj ispitanika ne dopušta generalizaciju zaključaka, ali ovakva istraživanja doprinose određenju obrasca kliničke slike PJT u hrvatskome. Istraživanje je dio pilot studije potaknute idejom o mogućoj klasifikaciji oblika koji se javljaju u ove djece – posebno neologizama.

Ključne riječi: PJT, obilježja morfologije u hrvatskome jeziku, longitudinalno praćenje, neologizmi

Uvod

Posebne jezične teškoće

Klinička slika posebnih jezičnih teškoća (PJT) prisutna je u 5-7% predškolske populacije s time da je češća u dječaka (Tomblin i sur., 1997.). Riječ je o teškoćama dugoročne naravi koje se zadržavaju i kroz razdoblje adolescencije (Conti-Ramsden i sur., 2002.). Zbog različitih profila nedostataka, odnosno sposobnosti, djeca s PJT čine izrazito heterogenu populaciju. Glavno obilježje posebnih jezičnih teškoća brojni su problemi u usvajanju jezika bez utvrđenih drugih kognitivnih i perceptivno/motoričkih oštećenja. Poznat je podatak da je neverbalna inteligencija

iste djece prosječna ili iznadprosječna (Bishop, 2003.). PJT se javljaju kroz receptivne i/ili ekspresivne pokazatelje, odnosno ograničeno jezično razumijevanje i/ili teškoće sa strukturalnim aspektom jezika. Ključni je problem djeteta s PJT slabije morfosintaktičko znanje, koje se odražava ispuštanjima, nedostatnostima i neprimjerenim oblicima. U djece s *izvornim oblikom* PJT nema teškoća s uporabom jezika iako su one prisutne u podskupini koja često ima određene slabosti u jezičnome strukturiranju, ali dominantno u pragmatiki (Bishop, 2002.).

Istraživanja pojavnosti i obilježja posebnih jezičnih teškoća u hrvatskome jeziku započeta su prije 15-20 godina. Većina opsežnijih istraživanja

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

** Odsjek za germanistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu